

Orijinal Makale / Original Article

UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde Dünya Miras Alanı olarak ilan edilen yerlerin filatelik tasarımlar üzerinden incelenmesi: Türkiye örneği

Examining the places declared as World Heritage Sites on the UNESCO World Heritage List through philatelic designs: The example of Türkiye

Serkan AYCİL

Bağımsız Araştırmacı, İstanbul PTT Başmüdürlüğü Muhasebe ve Finans Müdürlüğü, İstanbul, Türkiye
Independent Researcher, Istanbul PTT General Directorate Accounting and Finance Department, Istanbul, Türkiye

MAKALE BİLGİSİ

Makale Hakkında
Geliş tarihi: 10 Ekim 2024
Revizyon tarihi: 05 Ağustos 2025
Kabul tarihi: 27 Ekim 2025

Anahtar kelimeler:

UNESCO, pul emisyon programı, filateli, pul tasarımı, kültürel miras.

ARTICLE INFO

Article history
Received: 10 October 2024
Revised: 05 August 2025
Accepted: 27 October 2025

Keywords:

UNESCO, stamp emission program, philately, stamp desing, cultural heritage.

ÖZ

Çalışmanın amacı, Türkiye'nin UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde Dünya Miras Alanı olarak ilan edilen yerlerini filatelik tasarımlar üzerinden inceleyerek, kültürel mirasın görsel ve temsili boyutuna katkı sunmaktır. Nitel araştırma yöntemi esas alınarak yürütülen bu çalışmanın verilerine basılı ve elektronik ortamda yayımlanmış dokümanlar aracılığıyla erişilmiştir. Öncelikle literatür taraması yapılarak araştırmanın kuramsal çerçevesi oluşturulmuş, ardından 1984-2018 yılları arasında yayımlanan pul emisyon programı incelenerek görsel veriler toplanmıştır. Farklı zamanlarda çeşitli başlıklar altında pul tasarımları yayımlanmış olsa da araştırma kapsamına yalnızca "UNESCO" başlıklı tasarımlar dâhil edilmiştir. Yapılan araştırmada; İstanbul'un Tarihi Alanları, Göreme Millî Parkı ve Kapadokya, Hierapolis-Pamukkale ve Truva Arkeolojik Alanı başlığı ile tedavüle çıkarılan 12 filatelik tasarıma ulaşılmıştır. Türkiye'nin UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde Dünya Miras Alanı olarak kayıtlanan toplam 21 miras alanı bulunmasına rağmen, yalnızca dört miras alanına ilişkin filatelik tasarımın yayımlandığı tespit edilmiştir. Mevcut tasarımların da sayı ve içerik itibarıyla beklentiyi tam olarak karşılamadığı anlaşılmıştır. Bu nedenle, henüz hakkında filatelik tasarım bulunmayan konularla ilgili çalışmalar yapılması ve pul emisyon programına "UNESCO Türkiye Kültürel Mirası" başlıklı bir seri eklenmesi önerisinde bulunmaktadır. Ayrıca söz konusu serinin gerek FDC (First Day Cover - İlk gün zarfı) gerekse pul portföyü olarak hazırlanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Atıf için yazım şekli: Aycil S. UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde Dünya Miras Alanı olarak ilan edilen yerlerin filatelik tasarımlar üzerinden incelenmesi: Türkiye örneği. Yıldız Sos Bil Ens Der 2025;9:2:67–79.

ABSTRACT

The aim of this study is to contribute to the visual and representational dimension of cultural heritage by examining the sites in Türkiye declared as World Heritage Sites on the UNESCO World Heritage List through philatelic designs. Data for this study, conducted using qualitative research methods, was accessed through documents published in both printed and

*Sorumlu yazar / Corresponding author

*E-mail address: sserkan.aycil@gmail.com

electronic media. First, the theoretical framework for the research was established through a literature review, followed by visual data collection by examining the stamp emission program published between 1984 and 2018. While stamp designs have been published under various titles at various times, only those bearing the title “UNESCO” were included in the scope of the study. Although Turkey has a total of 21 heritage sites inscribed as World Heritage Sites on the UNESCO World Heritage List, philatelic designs for only four of these sites have been published. Therefore, it is recommended that studies be conducted on topics for which no philatelic designs are currently available, and that a series titled “UNESCO Cultural Heritage of Turkey” be added to the stamp issuance program. Furthermore, it has been concluded that this series should be prepared both as an FDC and as a stamp portfolio.

Cite this article as: Aycil S. Examining the places declared as World Heritage Sites on the UNESCO World Heritage List through philatelic designs: The example of Türkiye. Yıldız Sos Bil Ens Der 2025;9:2:67–79.

GİRİŞ

UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) Dünya Mirası Listesi’nde Dünya Miras Alanı olarak ilan edilen yerler, kültürel ve doğal mirasın korunması açısından uluslararası öneme sahiptir. Bu çalışma kapsamında, 1923 ile 2024 yılları arasındaki pul emisyon programlarında yer alan ve UNESCO Dünya Mirası Listesi temasıyla ilişkili olabileceği düşünülen ilk gün zarfı, pul portföyü, özel gün zarfı, özel tarih damgalı zarf, maksimum kartlar ve posta kartı gibi filatelik materyaller ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Yapılan incelemede; Xanthos-Letoon, Bursa Cumalıkızık, Gordion, Anadolu’nun Orta Çağ Dönemi Ahşap Hipostil Camileri (Eşrefoğlu Camii, Mahmut Bey Camii, Sivrihisar Camii, Afyon Ulu Camii, Arslanhane Camii), Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri konularında yayımlanmış herhangi bir filatelik tasarıma rastlanmamıştır. Bunun dışında diğer tarihlerde yayımlanan filatelik tasarımlara ilişkin bilgiler ise ayrıntılı olarak sunulmuştur.

Buna göre: 28.03.1969’da “Tarihi Eserler 1969” serisi olarak tedavüle çıkarılan 1. serideki beşli pulların birinde Divriği Ulu Camii’nin giriş kapısı tasvir edilmiştir (Pulhane, 1969). 17.12.1996’da “Tarihi, Sosyal ve Kültürel Varlıklarımız” olarak tedavüle çıkarılan 16. serideki ikili pullardan birinde Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası teması kullanılmıştır (Pulhane, 1996).

10.07.2016’da “UNESCO Dünya Miras Komitesi 40. Oturum, İstanbul” başlığıyla tedavüle çıkarılan bir adet anma pulu, bir adet seri numaralı anma bloku ve bir adet ilk gün zarfında İstanbul’u betimleyen illüstrasyonlar yer almaktadır (Pulko, 2022).

08.07.1959’da “Göreme Turistik” başlığıyla 11. seri olarak yayımlanan ek değerli pulda Peribacaları görülmektedir (Pulhane, 1959).

06.06.1966’da “Tarihi Eserler” başlığıyla yılın 6. serisi olarak yayımlanan dört pulda Hititler dönemi arkeolojik eserleri (kartal-tavşan, tanrıça, boğa ve testi) yer almaktadır (Pulhane, 1966). 22.05.1983’te “Avrupa Konseyi 18. Sanat Sergisi” başlığıyla 9. seri olarak tedavüle çıkarılan dördü pulların birinde Hititler dönemine ait çift başlı

ördek figürü görülmektedir (Pulhane, 1983a). 24.05.1974’te “Tarihi Eserler” başlığıyla yılın 2. serisi olarak yayımlanan dördü pulların birinde Hitit Çağı arkeolojik eserlerine (boğa şeklinde Riton) yer verilmiştir (Pulhane, 1974). 08.02.1989’da “Tarihi Eserler 1989” başlığıyla 2. seri olarak tedavüle çıkarılan dördü pulların birinde M.Ö. 14. yüzyıla tarihlendirilen Hitit dinindeki dağ tanrısı figürü yer almaktadır (Pulhane, 1989). 2007’de “Anadolu Uygarlıkları 2007 Hititler” başlığıyla yılın 3. serisi olarak tedavüle çıkarılan dördü pullarda Kral Sumeli’nin ibadeti, savaş arabası, 12 tanrı kabartması ve mühür yüzük temsili kullanılmıştır (Pulhane, 2007a). 31.03.2010’da “Anadolu Uygarlıkları Eski Tunç Çağı” başlığıyla yılın 4. serisi olarak yayımlanan dördü pullarda yine Hitit Çağı arkeolojik eserleri (ikiz İdol, törensel sembol, kolye ve çocuğunu emziren kadın heykeltciği) yer almaktadır (Pulhane, 2010).

21.07.1973’te “Türkiye, İran ve Pakistan Arasında Kalkınma İçin Bölgesel İş Birliği” başlığıyla yılın 5. serisi olarak yayımlanan üçlü pulların birinde Nemrut Dağı Milli Parkı’nın temsili yer almaktadır (Pulhane, 1973). 09.05.2012’de “Avrupa 2012 Türkiye’yi Ziyaret Edin” başlığıyla yılın 10. serisi olarak karma kompozisyonda yayımlanan ikili pullardan birinde Nemrut Dağı Milli Parkı’nın temsili kullanılmıştır (Pulhane, 2012). 2019’da “Doğal Koruma Alanları ve Milli Parklar” başlığıyla 24. seri olarak tedavüle çıkarılan ikili pullardan birinde Nemrut Dağı Milli Parkı’nın bir fotoğrafı doğrudan pul tasarımında kullanılmıştır (Pulhane, 2019a).

18.05.1958’de “Pamukkale Turistik Propaganda” serisi olarak yayımlanan ikili pulda Pamukkale travertenleri görülmektedir (Kitantik, t.y.). 16.06.1993’te “Pamukkale’nin Korunması Kampanyası” başlığıyla yılın 3. serisi olarak yayımlanan ikili pulda Pamukkale travertenlerinin temsili kullanılmıştır (Pulhane, 1993). 13.06.2025’te “Pamukkale” başlığıyla yayımlanan anma pulunda Pamukkale travertenleri teması yer almaktadır (Ptt Filateli, 2024).

22.11.1978’de yılın 13. serisi olarak yayımlanan ve “Geleneksel Türk Evleri 1978” başlıklı çalışmayı oluşturan serideki beşli pulların birinde 18. yüzyıla ait bir Safranbolu evi betimlenmiştir (Pulhane, 1978a). 20.03.2015’te “Turizm”

başlığıyla yılın 69. serisi olarak tedavüle çıkarılan beşli pulların birinde Safranbolu şehir teması kullanılmıştır (Pulhane, 2015a). Yine 30.03.2018’de yılın 7. serisi olarak yayımlanan “Tarihi Çarşılar-Safranbolu Çarşısı” başlıklı ek değerli ikili blokta Safranbolu teması yer almaktadır (Pulhane, 2018a).

31.12.1956’da yılın 14. serisi olarak yayımlanan ve “Truva Turistik” başlıklı çalışmayı oluşturan serideki üçlü pullarda tahta at, vazo ve tiyatro harabesi betimlemesi yer almaktadır (Pulhane, 1978b).

1913 tarihli Osmanlı pullarında ve 1971 tarihli tasarımda Selimiye Camii temasının kullanıldığı görülmekle birlikte 2009 tarihli “Türkiye-Bosna Hersek” ortak konulu pul tasarımı ile 2011 tarihi “Kırkpınar Yağlı Güreşlerinin 650. Yılı” başlıklı dörtlü blok pulda Selimiye Camii temsili kullanılmıştır (Pulhane, 2011). 14.11.2007’de “Mimar Sinan ve Eserleri” başlığıyla yılın 19. serisi olarak yayımlanan dörtlü pulların birinde Selimiye Camii teması kullanılmıştır (Pulhane, 2007b).

09.05.2025’te “Ulusal Arkeolojik Keşifler-Çatalhöyük” başlığıyla yılın 6. serisi olarak yayımlanan pullarda Çatalhöyük teması yer almaktadır (Türkiye Cumhuriyeti Deventer Başkonsolosluğu, 2025).

01.06.1952 tarihli yılın 5. serisi olarak tedavüle çıkarılan 0.50 kuruş ek sürşarjlı pulda Bergama Akropolü teması kullanılmıştır (Pulhane, 1952). 01.02.1953’te “Viyana Baskılı Dantelsiz Seri” başlığıyla 3. seri olarak yayımlanan 16’lı pulların birinde Bergama Akropolü’nün temsili yer almıştır (Pulhane, 1953a). 24.05.1957’de “Bergama Kermes Oyunları” başlığıyla 4. seri olarak yayımlanan ikili pullarda Bergama Akropolü ve Bergama Asklepion Örenyeri’ne ait temalar betimlenmiştir (Pulhane, 1957).

16.08.1953’te “Efes Turistik” başlığıyla yılın 6. serisi olarak yayımlanan altılı pullarda Efes Antik Kenti’nin temsili kullanılmıştır (Pulhane, 1953b). 08.12.1962’de yılın 8. ve son serisi olarak yayımlanan “Meryem Ana-Efes Turistik” başlıklı dörtlü pullarda Meryem Ana ikonu ve Efes Antik Kenti tasvirleri yer almaktadır (Pulhane, 1962). 26.07.1967’de yılın 12. serisi olarak tedavüle çıkarılan “Papa Paulus VI’nın Efes-Meryem Ana Evini Ziyareti” başlıklı ikili pulda Meryem Ana evinin iç tasarımı ve St Jean Kilisesi tasviri görülmektedir (Pulhane, 1967). 20.03.2015’te “Turizm” başlığıyla yılın 69. serisi olarak tedavüle çıkarılan beşli pulların ikisinde Efes Antik Kenti ve Meryem Ana evi betimlenmiştir (Pulhane, 2015a).

27.07.2016’da “Turizm” başlığıyla yılın 17. serisi olarak tedavüle çıkarılan altılı pulların birinde Kars Kalesi ve Ani Arkeolojik Alanında yer alan Abughamrents (Poladoğlu) Kilisesi teması kullanılmıştır (Pulhane, 2016).

02.11.1983’te “Antik Kentler II” başlığıyla yılın 18. serisi olarak tedavüle çıkarılan bir pulda Aphrodisias Antik Kenti’nin doğrudan temsili görseli kullanılmıştır (Pulhane, 1983b).

2019 tarihli “Göbeklitepe” başlıklı portföye, Göbeklitepe Örenyeri’ndeki A, B, C, D, E, F ve G yapılarını betimleyen filatelik materyaller (iki anma pulu, bir seri numaralı pul, iki posta kartı ve bir ilk gün zarfı) eklenmiştir (Pulhane, 2019b).

06.11.2019’da “Arslantepe Örenyeri ve Açık Hava Müzesi” başlığıyla yılın 30. serisi olarak yayımlanan bir anma blokunda Arslantepe Höyüğü ve kazılardan elde edilen buluntuların temsilleri görülmektedir (Pulhane, 2019c).

UNESCO 17. Genel Konferansı, 17 Ekim-21 Kasım 1972 tarihleri arasında Paris’te toplanmış ve 16 Kasım 1972 tarihinde UNESCO Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme’yi kabul etmiştir. Türkiye, Sözleşmeye 14.04.1982 tarih ve 2658 sayılı Kanun ile taraf olma kararı almıştır. Anılan Kanun, Bakanlar Kurulu tarafından 23.05.1982 tarih ve 8/4788 sayılı Karar ile onaylanmıştır; 14.02.1983 tarih ve 17959 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmasının ardından yürürlüğe girmiştir. Gerekli belgelerin UNESCO Genel Merkezi’ne sunulmasının ise Türkiye, sözleşmeye 16.03.1983 tarihinde resmen taraf olmuştur. 1972 Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunması Sözleşmesi’ne göre oluşturulan ve Dünya Mirası Komitesi (DMK) tarafından belirlenen Dünya Mirası Listesi’nde Dünya Miras Alanı olarak ilan edilen 1.157 miras alanı yer almaktadır. Bunlardan 900’ü kültürel, 218’i doğal 39’u ise karma (doğal ve kültürel) niteliktedir. Türkiye’nin bu listede 17’si kültürel, 2’si karma olmak üzere 19 miras alanı bulunmaktadır (UNESCO Türkiye Millî Komisyonu, 2022, s. 108-109).

Pul emisyon programını odağına alan bu çalışmanın amacı, Türkiye’nin UNESCO Dünya Mirası Listesi’nde Dünya Miras Alanı olarak ilan edilen yerlerini filatelik tasarımlar üzerinden incelemek ve bu temsil biçimlerinin kültürel mirasın tanıtımı açısından taşıdığı anlamı ortaya koymaktır. Filatelik tasarımlar aracılığıyla UNESCO temasını ele alınan sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Kültürel değerlerin tanıtımına katkı sunarak toplumsal farkındalığı artırmayı hedefleyen bu çalışmanın literatüre önemli ve özgün bir katkı sunması beklenmektedir.

YÖNTEM

Çalışma, nitel araştırma yöntemi esasıyla oluşturulmuştur. Nitel araştırma görüşme, gözlem ve doküman incelemesi gibi yöntemlerle veri toplayan; elde edilen bulguları yorumlayıcı ve betimleyici bir biçimde analiz ederek sonuçlara ulaşmayı amaçlayan, bütüncül bir araştırma yaklaşımıdır (Hammersley & Atkinson, 1983, s. 5). Bu kapsamda, tarihsel ve kültürel içeriklerin analizinde derinlemesine bilgi sağlama kapasitesi bulunan doküman incelemesinden faydalanılmıştır. Buna göre doküman incelemesi, araştırma konusuyla ilgili yazılı, görsel ve işitsel materyallerin belirli bir sistem dâhilinde tetkik edilerek yorumlanması sürecini kapsamaktadır (Bowen, 2009; Kırıl, 2020, s. 173).

Veri Kaynağı

Çalışmanın verileri, basılı ve elektronik ortamda yayımlanmış dokümanlar aracılığıyla toplanmıştır. Bu kapsamda, 1984-2018 yılları arasında yayımlanan pul katalogları, arşiv kayıtları ve filatelik portföyler taranmış; ardından UNESCO Dünya Mirası Listesi’ne giren alanlarla ilişkilendirilen

filatelik tasarımlar belirlenmiştir (Ptt Filateli, 2015; İSFİLA, 2023). Buna bağlı olarak anma pulu, anma bloku ve ilk gün zarflarından oluşan toplam 12 tasarıma ulaşılmıştır. Bu tasarımlar; posta pulu, anma pulu, anma blokları, seri numaralı anma bloku ve ilk gün zarflarından oluşmaktadır. Tasarımların 7'si araştırmacının kişisel arşivinden, 5'i ise özel filateli yayıncıları tarafından yayımlanan kaynaklardan alınmıştır.

Verilerin Toplanma Süreci

Araştırmaya konu olan olgu hakkında bilgiler içeren orijinal belge ya da nüshalar incelenmekte, ardından görsel yönüyle öne çıkan fotoğraf, tablo, dijital kayıt ve biyografi gibi öğeler üzerinden analizler gerçekleştirilerek anlamsal çıkarımlarda bulunmaktadır (Wach & Ward, 2013; Yıldırım & Şimşek, 2008, s. 39). Buna göre çalışmanın kurgu sürecinde, kapsamlı bir literatür taraması yapmak suretiyle araştırmanın yazılı verileri toplanmış ardından Tablo 1 esas alınarak pul emisyon programı içerisinde yer alan konu ile ilgili tasarımlar tespit edilerek çalışmanın bütünlüğü sağlanmıştır.

Veri Analizi

Araştırma kapsamında ulaşılan filatelik tasarımlar, betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Betimsel analiz, verilerin önceden belirlenmiş temalar doğrultusunda sınıflandırılması, yorumlanması ve elde edilen bulguların okuyucuya açık ve düzenli bir biçimde sunulmasını hedefleyen bir nitel veri analiz yöntemidir (Yıldırım & Şimşek, 2008). Bu doğrultuda, araştırma sürecine dâhil edilen tasarımlardan her biri tonlama, illüstrasyon, renk, tipografi, sembolik anlatım ve içerik yönünden incelenmiş ve tasarımların tarihsel bağlamları ile UNESCO miras alanlarının temsil kabiliyetleri dikkate alınarak araştırmacı tarafından ayrıntılı biçimde analiz edilmiştir. Araştırmanın bütünlüğünü sağlamak ve görsel verilerin bağlam içindeki yerini netleştirmek amacıyla, Türkiye'nin UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndeki Miras Alanlarını gösteren Tablo 1 hazırlanmıştır.

Tablo 1, araştırmaya konu olan verilerin sistematik bir biçimde ilişkilendirilmesini ve yorumlanmasını kolaylaştırıcı bir araç olarak kullanılmıştır. UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde Türkiye ile ilgili toplam 21 miras alanı

Tablo 1. Türkiye'nin UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde Dünya Miras Alanı olarak kayıtlanan yerleri

İlan Yılı	Miras Alanı	Bulunduğu Yer	Miras Alanı Türü
2023	Anadolu'nun Orta Çağ Dönemi Ahşap Hipostil Camileri (Eşrefoğlu Camii, Mahmut Bey Camii, Sivrihisar Camii, Afyon Ulu Camii, Arslanhane Camii)	Konya, Kastamonu, Eskişehir, Afyon, Ankara	Kültürel
2023	Gordion	Ankara	Kültürel
2021	Arslantepe Höyüğü	Malatya	Kültürel
2018	Göbekli Tepe	Şanlıurfa	Kültürel
2017	Aphrodisias	Aydın	Kültürel
2016	Ani Arkeolojik Alanı	Kars	Kültürel
2015	Efes	İzmir	Kültürel
2015	Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzajı	Diyarbakır	Kültürel
2014	Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı	İzmir	Kültürel
2014	Bursa ve Cumalıkızık: Osmanlı İmparatorluğunun Doğuşu	Bursa	Kültürel
2012	Çatalhöyük Neolitik Alanı	Konya	Kültürel
2011	Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi	Edirne	Kültürel
1998	Truva Arkeolojik Alanı (UNESCO)	Çanakkale	Kültürel
1994	Safranbolu Şehri	Karabük	Kültürel
1988	Xanthos-Letoon	Antalya-Muğla	Kültürel
1988	Hierapolis-Pamukkale (UNESCO)	Denizli	Karma
1987	Nemrut Dağı	Adıyaman	Kültürel
1986	Hattuşa: Hitit Başkenti	Çorum	Kültürel
1985	Göreme Milli Parkı ve Kapadokya (UNESCO)	Nevşehir	Karma
1985	İstanbul'un Tarihi Alanları (UNESCO)	İstanbul	Kültürel
1985	Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası	Sivas	Kültürel

Kaynak: (UNESCO 75.Yıl Türkiye Milli Komisyonu, t.y.; UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, 2022, s. 239).

bulunmaktadır. Bu miras alanlarından 19'u kültürel, 2'si ise karma niteliktedir. Temalara ilişkin veriler Tablo 1'de sunulmuş olmakla birlikte araştırma kapsamında yalnızca UNESCO başlığı ile yayımlanan filatelik tasarımlar (İstanbul'un Tarihi Alanları, Göreme Millî Parkı ve Kapadokya, Hierapolis-Pamukkale ve Truva Arkeolojik Alanı) incelenmiştir.

BULGULAR

İstanbul'un Tarihi Alanları

Türkiye'nin önemli kentlerinden biri olan ve aynı zamanda Asya ve Avrupa'yı birbirine bağlayan İstanbul M.Ö. 7. yüzyılda kurulmuştur. Tarihi süreçte birçok uygarlığa ev sahipliği yapan kente taşınmaz kültür varlıklarının önemli bir kısmını hâlâ özgün hâliyle durmaktadır. 2021 yılı itibarıyla İstanbul'da 14 sokağın korumaya alındığı bilinmekle birlikte 81 anıt ve abide, 146 askeri yapı, 1.394 dini yapı, 664 endüstriyel ve ticari yapı, 576 idari yapı, 841 kalıntı, 2.614 kültürel yapı, 10 şehitlik, 868 mezarlık ve 25.646 sivil mimarlık örneği olmak üzere toplamda 32.854 kültür varlığının tescilli olduğu anlaşılmaktadır. 5.461 km²'lik bir alana sahip olan kentin Haliç, İstanbul Boğazı ve Marmara Denizi ile çevrili kısmı Tarihi Yarımada olarak anılmaktadır. Tarihi Yarımada olarak bilinen kentsel çekirdeğin dört bölgesi, 1985 tarihinde "İstanbul'un Tarihi Alanları" adıyla UNESCO Dünya Miras Listesi'ne dâhil edilmiştir. Bunlar; İstanbul Kara Surları Koruma Alanı, Sultanahmet Kentsel Arkeolojik Sit Alanı, Süleymaniye Koruma Alanı ve Zeyrek Koruma Alanı olarak sıralanmaktadır (Ozar, Kesim & Özgen, 2024, s. 8).

Şekil 1. İstanbul'un Tarihi Koruma Alanları. 125x70 mm. (Kişisel arşivden).

Şekil 1'de "UNESCO Dünya Mirası Listesindeki Eserlerimiz-İstanbul" başlığıyla 21.05.2015'te yılın 14. serisi olarak dolaşıma sunulan bir anma blokuna yer verilmiştir. Dört puldan oluşan ve dijital baskı tekniği ile 100.000 adet olarak bastırılan pulların tasarımını Nuray Çalı gerçekleştirmiştir (Pulhane, 2015b). Yatay formun kullanıldığı bu tasarımda forma kısmına kadar baskı uygulanmıştır. Tarihi Yarımada'daki koruma alanlarının yer yer illüstre

edildiği bu tasarımda İstanbul'un taşınmaz kültür varlıkları karma bir kompozisyonda betimlenmiştir. Kompozisyonun tamamının bir bütün oluşturduğu görülmekle birlikte tasarımdaki her bir pulun da müstakil olarak belirli bir anlam ifade ettiği anlaşılmaktadır. Soldan sağa doğru ilk pulda Sultanahmet Kentsel Arkeolojik Koruma Alanı görülürken ikinci pulda Süleymaniye Camii ve Çevresi Koruma Alanı'na yer verilmiştir. Üçüncü pulda Haliç'e hâkim bir konumda bulunan Zeyrek Camii ve Çevresi Koruma Alanı yer alırken dördüncü pulda İstanbul Kara Surları Koruma Alanı görülmektedir. İllüstrasyonun baskın olduğu çalışmanın üst kısmında kalan ¼'lük alana mor renk tonunda UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndeki Eserlerimiz İstanbul başlıklı tipografik ifade yerleştirilmiş ve nostalji oluşturmak amacıyla aynı renk tonunda dikey çizgiler kullanılmıştır.

Şekil 2. İstanbul'un Tarihi Koruma Alanları. 125x70 mm. (Kişisel arşivden).

Şekil 2'de "UNESCO Dünya Mirası Listesindeki Eserlerimiz-İstanbul" başlığıyla 21.05.2015'te yılın 14. serisi olarak dolaşıma sunulan bir adet ilk gün zarfına yer verilmiştir. 8.50TL bedelle satışa sunulan filatelik zarfların basımı 3.000 adetle sınırlandırılmıştır (Pulhane, 2015b). Yatay formun kullanıldığı bu tasarımda sağ üst kısma "UNESCO Dünya Mirası Listesindeki Eserlerimiz-İstanbul" başlıklı anma pulu yerleştirilmişken sol alt kısma Molla Zeyrek Camii, Haliç, Sultan Ahmet Camii, Süleymaniye Camii ve Külliyesi ile İstanbul Kara Surları Koruma Alanı illüstrasyonu konumlandırılmıştır. İllüstrasyonun hemen üst kısmında bulunan alana UNESCO Dünya Mirası Listesindeki Eserlerimiz İstanbul başlıklı tipografinin Türkçe ve İngilizce karşılıkları yerleştirilmiş ve hem ilk gün zarfının hem de anma pulunun üzeri yine içeriğe uygun olarak tasarlanan Kız Kulesi temalı bir filatelik damga ile mühürlenmiştir.

Şekil 3'te "UNESCO-İstanbul ve Göreme Uluslararası Kampanyası" başlığıyla 15.02.1984'te yılın 1. serisi olarak dolaşıma sunulan üçlü serideki pulların birincisi yer almaktadır. 100'lü tabakalar hâlinde 600.000 adet olarak bastırılan pullar ofset baskı tekniği ile Ajans-Türk Matbaası A.Ş.-Ankara adresinde bastırılmıştır (Pulhane, 1984). Dikey formun kullanıldığı bu tasarımın 3/5'ine Sultan Ahmet

Şekil 3. Sultan Ahmet Camii, Ayasofya-i Kebir Cami-i Şerifi. 26x41 mm. (Kişisel arşivden).

Camii avlusundan, Ayasofya-i Kebir Cami-i Şerifi yönünü gösteren doğrudan bir görsel yerleştirilmişken üst kısımda kalan $\frac{1}{5}$ 'lik alana mavi renk tonunda UNESCO-İstanbul ve Göreme Uluslararası Kampanyası tipografisi ile UNESCO logosu konumlandırılmıştır. Sade görünüm arz eden tasarımın alt kısmına ise kırmızı renk tonu ile Türkiye Cumhuriyeti tipografisi ve pulun künyesi yerleştirilmiştir. Sultan Ahmet Camii'ne ait minarelerden birinden çekildiği anlaşılan bu fotoğrafta Ayasofya-i Kebir Cami-i Şerifi'nin önemli bir bölümün kadraja alınmadığı görülmektedir.

Şekil 4. Süleymaniye Eski İstanbul Konakları. 26x41 mm. (Kişisel arşivden).

Şekil 4'te "UNESCO-İstanbul ve Göreme Uluslararası Kampanyası" başlığıyla 15.02.1984'te yılın 1. serisi olarak dolaşıma sunulan üçlü serideki pullardan sonuncusuna yer verilmiştir. Dikey formun kullanıldığı bu tasarımın $\frac{3}{5}$ 'ine Süleymaniye çevresinde yer alan ve eski İstanbul konaklarını gösteren doğrudan bir görsel yerleştirilmişken üst kısımda kalan $\frac{1}{5}$ 'lik alana yine mavi renk tonu ile UNESCO-İstanbul ve Göreme Uluslararası Kampanyası tipografisi ve UNESCO logosu konumlandırılmıştır. Tasarımın alt kısmında kalan alana ise kırmızı renk tonu ile Türkiye Cumhuriyeti tipografisi, pulun künyesi ve değer ifadesi yerleştirilmiştir. Görselde yer alan ve üç kattan oluşan cumbalı konakların ahşap malzemeden inşa edildiği görülmektedir. Süleymaniye yakınındaki Ayrancı Sokakta bulunan bu konak örneklerini günümüzde Balat, Kadırga, Kocamustafapaşa, Yeniköy ve Zeyrek semtlerinde görmek mümkündür.

Göreme Milli Parkı ve Kapadokya

Kapadokya Bölgesi olarak bilinen coğrafya doğal ve kültürel özellikler bakımından Türkiye'nin önemli yerleşim alanlarından biridir. Avanos ilçe merkezinin güneyi ile Ürgüp ilçe merkezi, Ortahisar Kasabası ve Uçhisar Kasabası'nın bir bölümünü kapsayan 9576 hektarlık alan 25 Kasım 1986'da arkeolojik ve doğal değerlerin korunması amacıyla millî park ilan edilmiştir. Millî park alanı içerisindeki volkanik yüzeyin dış etkilerle şekillenmesi sonucunda ise bugünkü doğal peyzaj oluşmuştur (Somuncu & Yiğit, 2008, s. 391-392). Bunun dışında özellikle 7 ila 13. yüzyıllar arasında yaşanan baskılardan kaçan Hristiyanların yerleşmesiyle birlikte Kapadokya bölgesi önemli bir yerleşim birimi hâline gelmiştir. Tarih boyunca bu topografyayı akıllıca kullanan insanlar bölgede yeraltı şehirleri kurmuştur. Bu bağlamda Göreme Milli Parkı ve Kapadokya 1985 yılında;

Şekil 5. Göreme Taştan Oyulmuş Ev ve Kilise. 26x41 mm. (Kişisel arşivden).

Göreme Milli Parkı, Aziz Theodore Kilisesi, Derinkuyu Yeraltı Şehri, Karain Güvercinlikleri, Karlık Kilisesi, Kaymaklı Yeraltı Şehri ve Soğanlı Arkeolojik Alanı olmak üzere yedi bölüm olarak UNESCO Dünya Miras Listesi'ne dâhil edilmiştir (Demirçivi, 2017, s. 94-97).

Şekil 5'te "UNESCO-İstanbul ve Göreme Uluslararası Kampanyası" başlığıyla 15.02.1984'te yılın 1. serisi olarak dolaşıma sunulan üçlü serideki pullardan ikincisine yer verilmiştir. Dikey formun kullanıldığı bu tasarımın 3/5'ine Göreme'nin taştan oyulmuş ev ve kiliselerini gösteren doğrudan bir görsel yerleştirilmişken üst kısımda kalan 1/5'lik alana yine mavi renk tonunda UNESCO-İstanbul ve Göreme Uluslararası Kampanyası tipografisi ile UNESCO logosu konumlandırılmıştır. Tasarımın alt kısmında kalan alana ise kırmızı renk tonu ile Türkiye Cumhuriyeti tipografisi ve pulun künyesi yerleştirilmiştir. Meyve dalının çerçeve olarak kullanıldığı bu konseptteki yapının Göreme yöresel pazarında yaygın olarak bulunan Peribacası maketleri ile benzerlik gösterdiği anlaşılmaktadır.

Şekil 6'da 15.02.1984 tarihinde "UNESCO-İstanbul ve Göreme Uluslararası Kampanyası" başlığıyla yılın 1. serisi olarak dolaşıma sunulan ilk gün zarfı yer almaktadır. 135 ETL bedelle aynı tarihte satışa sunulan zarflar Filateli Gişesi, Ulus-Ankara adresinde İstanbul ibareli ilk gün damgası ile mühürlenmiştir (Pulhane, 1984). Yatay formun kullanıldığı bu tasarımın sağ üst kısmına "UNESCO-İstanbul ve Göreme Uluslararası Kampanyası" başlığıyla dolaşıma çıkarılan anma pullarından üçü yerleştirilmişken sol kısma tarihi İstanbul konakları, küçük bir hisar, Süleymaniye Camii ve Peribacalarından oluşan bir illüstrasyon konumlandırılmıştır. Sol alt kısma UNESCO-İstanbul ve Göreme Uluslararası Kampanyası ifadesinin Türkçe ve İngilizce

karşılıkları eklenmiş ve sağ alt kısım alıcı adresi bilgileri için boş bırakılmıştır.

Hierapolis-Pamukkale

Pamukkale travertenlerinin yanı başında bulunan Hierapolis Antik Kenti Bergama krallarından II. Eumenes tarafından M.Ö. II. yüzyılda Telephos'un karısı Hiera adına kurulmuştur (Yılmaz, 2015, s. 92).

Çok sayıda tapınak ve diğer dinsel yapının bulunduğu kente arkeoloji literatüründe Holy City (Kutsal Kent) adı verilmiştir. Metal ve taş işlemeciliğinin yanı sıra dokumacılığıyla da ünlü olan kentin, Frigya bölgesine başkentlik yaptığı; Bizans döneminde ise Piskoposluk merkezi olduğu bilinmektedir. Yaklaşık 27 km²'lik bir alana sahip olan örenyerinde; Agora, Apollon Kutsal Alanı, Aziz Philippus Martiryumu, Büyük Hamam Kompleksi, Frontinus Caddesi, Gymnasium, Güney Bizans Kapısı, Kuzey Bizans Kapısı, Hierapolis Tiyatrosu, İon Sütun Başlıklı Ev, Katedral, Latrina, Plutonium, Surlar, Tritonlu Çeşme Binası, Su Kanalları ve Nympheumlar yer almaktadır (Okunak, 2005, s. 3-9). Pamukkale/Hierapolis 1988'de UNESCO'nun Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunması Sözleşmesi uyarınca Dünya Miras Listesi'ne alınmıştır. Zaman içinde yaşanan sorunlar ve travertenlerde oluşan kirlenmeler nedeniyle Dünya Miras Listesi'nden çıkarılması gündeme gelmiş olsa da Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün yürüttüğü çalışmalar neticesinde örenyeri, Sulak Alan olarak ilan edilmiştir (Dağ & Mansuroğlu, 2018, s. 108).

UNESCO temalı tasarımlarda çeşitli logo ve amblemle-re yer verildiği görülmektedir. Dünya kültürel ve tarihi mirasının korunması için tasarlanan üç basamaklı eski tapınak sembolünün ise UNESCO tarafından sıklıkla kullanıldığı

Şekil 6. UNESCO-İstanbul ve Göreme Uluslararası Kampanyası İlk Gün Zarfı. 26x41 mm. (Pulhane, 1984).

bilinmektedir (UNESCO, 2022, s. 4-12). Bunun yanı sıra UNESCO tarafından gerçekleştirilen çok titiz incelemeler için Dünya Mirası Amblemi ve Sertifikası'nın da kullanıldığı görülmektedir. Bu sertifikada yer alan kare, kültürel miras alanlarını temsil ederken etrafındaki daire, doğal miras alanlarını temsil etmektedir (Dünya Mirası Gezinler Derneği, 2010).

Şekil 7. UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndeki Eserlerimiz-Denizli. Anma Pulu, 36x52 mm. (Kişisel arşivden).

Şekil 7'de "UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndeki Eserlerimiz-Denizli" başlığıyla 08.12.2017'de yılın 27. serisi olarak dolaşıma sunulan anma puluna yer verilmiştir. Dijital baskı tekniği ile 100.000 adet olarak bastırılan pulların tasarımını Serdal Dokgöz gerçekleştirmiştir (Pulhane, 2017). Dikey formun kullanıldığı bu tasarımda forma ve dantel kısmındaki ayrıma dikkat edilmekle birlikte tasarımın üst

kısmına degrade işlemi uygulanmıştır. Hierapolis Antik Kenti'nin yer yer illüstre edildiği bu tasarımda yukarıdan aşağıya doğru Laodikeia Antik Kenti'nde bulunan sütunlar ile Hierapolis Antik Tiyatrosu, nekropol alanı, birkaç lahit ile kabartmalı frizler bir arada sıralanmış ve alt kısma travertenlere ait bir illüstrasyon yerleştirilmiştir. Tipografik öğelerin daha geri planda tutulduğu tasarımın üst kısmına Türkiye Cumhuriyeti ifadesi, sol alt kısmına UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndeki Eserlerimiz-Denizli ibaresi, sağ alt kısmına ise pulun künyesi ile değer ifadesi konumlandırılmıştır.

Şekil 8'de "UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndeki Eserlerimiz-Denizli" başlığıyla 08.12.2017'de yılın 27. serisi olarak dolaşıma sunulan seri numaralı anma blokuna yer verilmiştir. Ayşe Ertürk Bıçakçı tarafından tasarlanan anma bloku dijital baskı tekniği ile 4.000 adet olarak bastırılmış ve yalnızca portföy içerisinde satışa sunulmuştur (Pulhane, 2017). Yatay formda hazırlanan tasarımda, baskı forma kısmına kadar uygulanmıştır. Soldan sağa doğru farklı boyut ve değerlere sahip beş pul oluşturulmuştur. Gök mavisi ve turkuaz renklerin ağırlıklı olarak kullanıldığı tasarımda karma illüstrasyonlar bir arada kurgulanmıştır. Hierapolis Antik Kenti ile Laodikeia Antik Kenti'nin yer yer illüstre edildiği bu tasarımda soldan sağa doğru ilk pulda kentin kuzey girişinde bulunan Domitian Kapısı yer alırken ikinci pulda nekropole yer verilmiştir. Bir diğer pulda Laodikeia Antik Kenti görülürken, dördüncü pulda Pamukkale travertenleri yer almaktadır. Son pulda ise Hierapolis Antik Tiyatrosu'nun sahne alanı görülmektedir. Tipografik öğelerin illüstrasyonun gerisinde kaldığı tasarımın üst kısmına siyah renk tonunda UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndeki Eserlerimiz ifadesi, sağ alt kısmına ise turkuaz zemin üzerine beyaz renk tonunda Denizli ibaresi yerleştirilmiştir. Pulun seri numarası ise alt kısımda şerit oluşturacak biçimde beyaz bir zemine konumlandırılmıştır.

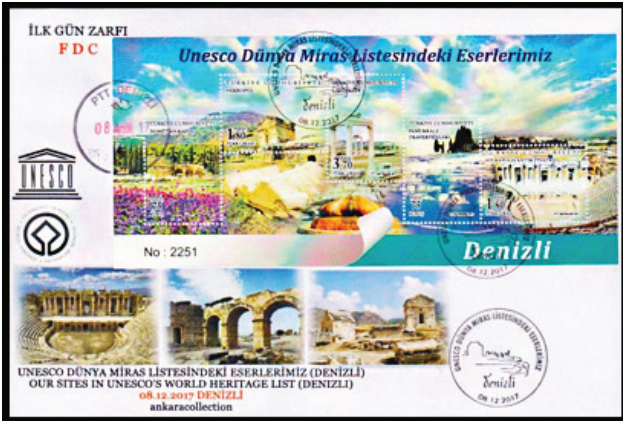

Şekil 8. UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndeki Eserlerimiz-Denizli. Seri Numaralı Anma Bloku, 170x80 mm. (Kişisel arşivden).

Şekil 9. UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndeki Eserlerimiz-Denizli. İlk Gün Zarfı, 180x110 mm. (Pulhane, 2017).

Şekil 9'da "UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndeki Eserlerimiz-Denizli" başlığıyla 08.12.2017'de yılın 27. serisi olarak dolaşıma sunulan ilk gün zarfı yer almaktadır. 3,00 TL bedelle aynı tarihte satışa sunulan zarflar 2.500 adet olarak baskıya çıkarılmıştır (Pulhane, 2017). Yatay formun kullanıldığı bu tasarımın sağ üst kısmına "UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndeki Eserlerimiz-Denizli" başlığıyla dolaşıma çıkarılan anma pulu yerleştirilmişken sol kısma Hierapolis Antik Kenti, Laodikeia Antik Kenti ve Pamukkale travertenlerinin karma illüstrasyonları konumlandırılmıştır. Diğer çalışmalarda görülmeyen fakat Denizli için oldukça önemli olan horoz figürüne bu tasarımda yer verilmiştir. Kompozisyonun sol kısmına, beyaz bir şerit oluşturacak biçimde kademeli olarak UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndeki Eserlerimiz ifadesinin Türkçe ve İngilizce karşılıkları eklenmiştir. Hemen altına ise lacivert zemin üzerine tarih ve yer bilgisi yerleştirilmiştir. Son olarak hem ilk gün zarfının hem de anma pulunun üzeri yine Denizli'nin taşınmaz kültür varlıklarını betimleyen bir filatelik damga ile mühürlenmiştir.

Şekil 10. UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndeki Eserlerimiz-Denizli. Özel Kişiler Tarafından Hazırlanan İlk Gün Zarfı, (Pulhane, 2017).

Şekil 10'da "UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndeki Eserlerimiz-Denizli" başlığıyla hazırlanan ilk gün zarfı yer almaktadır. Seri numaralı bloklar için PTT tarafından ilk gün zarfı hazırlanmamakla birlikte, özel kişiler tarafından hazırlanan zarflara ilk gün damgası tatbik edilebilmektedir. Buna göre özel kişiler tarafından hazırlanan ilk gün zarfının gönderici kısmı dâhil hemen hemen her tarafının illüstrasyonlarla kaplandığı görülmektedir. Tasarımın sağ üst kısmına "UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndeki Eserlerimiz-Denizli" başlığıyla tedavüle çıkarılan seri numaralı anma bloku yerleştirilmişken sol alt kısma, soldan sağa doğru sırasıyla Hierapolis Antik Kenti'nde yer alan antik tiyatro ile Domitian Kapısı ve nekropol alanı konumlandırılmıştır. Sol kısma UNESCO sembolü ve ilgili alanın Dünya Mirası olduğunu gösteren amblem yerleştirilmiştir. Kompozisyonun sol alt kısmına UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndeki Eserlerimiz (Denizli) ifadesinin Türkçe ve İngilizce karşılıkları eklenerek hem pulların hem de ilk gün zarfının üzeri yine Denizli'nin taşınmaz kültür varlıklarını betimleyen iki filatelik damga ve bir posta damgası ile mühürlenmiştir.

Truva Arkeolojik Alanı

Farklı dillerde Troia olarak bilinen örenyerinin Türkçedeki karşılığı Troya'dır. Ancak Fransızcadaki telaffuzu nedeniyle bu yerleşim yeri 19. yüzyıldan itibaren Truva olarak adlandırılmıştır (Sünnetçioğlu, Sünnetçioğlu, Özkök & Çarbuğa, 2019, s. 21). Homeros'un İliada destanında ise bu bölge için *Troia* ve *İlios* tabirleri kullanılmıştır. Tarihi süreçte doğal afet ve savaşların yaşandığı Truva Antik Kenti, on katman hâlinde incelenmektedir. Stratejik önemini yitirmeyen kent defalarca yıkılmasına rağmen yeniden aynı yerde inşa edilmiştir. 1871'de Heinrich Schliemann tarafından Hisarlık'ta başlatılan kazı çalışmaları, sonraki süreçte W. Dörpfeld, C. W. Blegen tarafından sürdürülmüştür. Bugün hâlâ sürdürülen kazılarda hamam, kanalizasyon sistemi, tapınak ve tiyatro gibi yapılar ortaya çıkarılmıştır (Bayvas & Somuncu, 2009, s. 18; Uslu, 2023, s. 33). Bunun yanı sıra dünyanın ilk güzellik yarışması İda (Kazdağı) yakınlarında düzenlenmiştir. Yarışmaya Afrodit, Athena ve Hera katılmıştır. Yarışmada hakemlik yapan Paris, kendisine Sparta kralının eşi Helena'yı vadeden Afrodit'i seçmiştir. Paris'in

Şekil 11. UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndeki Eserlerimiz-Troya. Anma Bloku, 87x44 mm. (Pulhane, 2018b).

kısa bir zaman sonra Helena'yı kaçırmayı üzerine Troya Savaşı başlamıştır. Literatüre Troya Savaşı'nın yapıldığı yer olarak kabul edilen Troya Antik Kenti, 1998 yılında UNESCO Dünya Miras Listesi'ne alınmıştır (Bayvas & Somuncu, 2009, s. 8; Sarıdikmen, 2018, s. 95).

Şekil 11'de "UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndeki Eserlerimiz-Troya" başlığıyla 01.08.2018'de yılın 23. serisi olarak dolaşıma sunulan anma bloku yer almaktadır. Üç puldan oluşan ve dijital baskı tekniği ile 100.000 adet olarak bastırılan pulun tasarımını Bülent Ateş gerçekleştirmiştir (Pulhane, 2018b). Yatay formun kullanıldığı bu tasarımda forma kısmına kadar baskı uygulanmıştır. Troya Antik Kenti'nin farklı yönleri ile illüstre edildiği bu tasarımda her biri 2,00 TL olmak üzere 6,00 TL bedelli üç pul tasarımı yerleştirilmiştir. Kompozisyonun tamamının bir bütün oluşturduğu görülmekle birlikte soldan sağa doğru ilk pulda Troya Antik Kenti'nden bir kesit, ikinci pulda Troya Örenyeri girişindeki Troya Atı'nın sağ açıdan görünümü, üçüncü pulda ise kazılarda gün yüzüne çıkarılmış antik tiyatro yer almaktadır. Anma bloğunun sol kısmında kalan forma alanına Troya Savaşı'nı betimleyen bir illüstrasyon ile Troya Atı figürü yerleştirilmiştir. Sağ alt kısımda kalan alana ise Troya Müzesi konumlandırılmıştır. Tarihi süreçten kesit sunan bu tasarımda ağırlıklı olarak sepya renk tonu tercih edilmiştir. Illüstrasyonun baskın olduğu çalışmanın sağ üst kısmına her bir kelimesi büyüktan küçüğe doğru olacak biçimde 2018 Troya Yılı Çanakkale tipografisi sıralanmıştır. Alt kısma da kırmızı renk tonunda UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndeki Eserlerimiz ifadesi yerleştirilmiştir. Tasarımdaki estetikliği artırmak için bir ve üç numaralı pulların dantel uçları ovalleştirilmişken 2018 ifadesindeki sıfır rakamının içerisinde Troya Atı figürü yerleştirilmiştir. Troya ifadesindeki üçüncü harf (o) ise diyagonal bir formda sunulmuş ve hemen çaprazına lale figürlü Türkiye logosu konumlandırılmıştır.

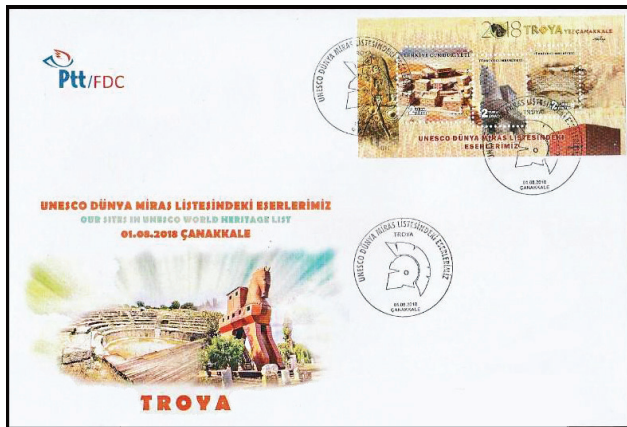
Şekil 12'de "UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndeki Eserlerimiz-Troya" başlığıyla 01.08.2018'de yılın 23.

serisi olarak dolaşıma sunulan ilk gün zarfına yer verilmiştir. 7,00 TL bedelle aynı tarihte satışa sunulan zarflar 2.500 adet olarak baskıya çıkarılmıştır (Pulhane, 2018b). Yatay formun kullanıldığı bu tasarımın sağ üst kısmına "UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndeki Eserlerimiz-Troya" başlığıyla dolaşıma çıkarılan anma bloku yerleştirilmişken sol kısma Troya Antik Kenti'nde bulunan tiyatro ile Troya Atı'nı betimleyen karma bir illüstrasyon konumlandırılmıştır. Illüstrasyonun hemen üstüne dikey geçiş çizgileri eklenmek suretiyle kademeli olarak renklendirmede bulunulmuş ve üzerine UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndeki Eserlerimiz ifadesinin Türkçe ve İngilizce karşılıkları ile tarih ve yer bilgisini gösteren ibare eklenmiştir. Hem anma bloğunun hem de ilk gün zarfının üzeri içeriğe uygun olarak hazırlanan Sparta miğferli bir filatelik damga ile mühürlenmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Halihazırda pul emisyon programında İstanbul'u konu alan çok sayıda tasarıma rastlanmaktadır. Bu tasarımlarda, kentin simgesi hâline gelen köprü, kule, tren garı, saltanat kayıkları, hisar, kasır, saray, sarnıç ve çeşme gibi temaların yanında, İstanbul'un tarihi dokusuna hitap eden çalışmalar da yer almaktadır (Antepli, 2017, s. 4-17). "UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde-İstanbul" başlığıyla yayımlanan tasarımlarda Tarihi Yarımada'yı konu alan tasarımlara yer verilerek karma bir kompozisyon oluşturulmuştur. Sayı ve içerik itibarıyla diğer tasarımlara göre yeterli görülen mevcut illüstrasyonlarda İstanbul Kara Surları Koruma Alanı, Sultanahmet Kentsel Arkeolojik Sit Alanı, Süleymaniye Koruma Alanı ve Zeyrek Koruma Alanı'nın yanı sıra Haliç ve İstanbul Boğazı'ndan detaylar da görülebilmektedir. İstanbul'u konu alan bir diğer tasarımın ise "UNESCO-İstanbul ve Göreme Uluslararası Kampanyası" başlığıyla sunulduğu görülmektedir. İstanbul ve Göreme'nin betimlendiği üç tasarımın ikisinde İstanbul, birinde ise Göreme teması öne çıkmaktadır. Sultan Ahmet Camii ve Ayasofya-i Kebir Cami-i Şerifi ile Süleymaniye çevresindeki eski İstanbul konaklarının bir arada betimlendiği tasarımlar bir önceki çalışmaya göre daha sınırlı bir içerik sunmakta; bu nedenle Tarihi Yarımada içerisinde yer alan taşınmaz kültür varlıklarının detaylarını tam olarak yansıtmamaktadır.

Göreme Milli Parkı ve Kapadokya konulu araştırmalarda odak noktası genellikle tarihi yapılar olmaktadır (Demirçivi, 2017, s. 99-102). Oysaki günümüzde Göreme ve çevresi yalnızca taş oymacılığıyla değil; taş konaklar, gastronomi turizmi, hediyelik eşya mağazaları ve sıcak hava balonları gibi çağdaş unsurlarla da dikkat çekmektedir. Daha eski tarihli olan ve doğrudan görsel kullanımına yer verilen "Göreme Milli Parkı ve Kapadokya" başlıklı pul tasarımında yalnızca taşan oyulmuş bir ev ve kilise görseline yer verilmiştir. Bu tasarım, mevcut hâliyle bölgeyi bir bütün olarak yansıtmaktan uzaktır. Her ne kadar bölge, barındırdığı tarihi yapılar nedeniyle ilgi görse de ziyaret sürecinde

Şekil 12. UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndeki Eserlerimiz-Troya. İlk Gün Zarfı, 210x140 mm. (Pulhane, 2018b).

kültürel mirasın yanı sıra çağdaş turizm pratikleriyle şekillenen yeni bir kimliğin ortaya çıktığı gerçeği göz ardı edilmemelidir.

Eski tekniklerle elde edilen resimlerdeki derinlik, doygunluk, sıcaklık ve yoğunluk hissi günümüzdeki siyah-be-yaz dijital baskılarda görülememektedir. Sepya tonunun hâkim olduğu çalışmalarda ise renk zayıflığının yanında netlik ve sert kontrastlık problemleri yaşanmaktadır (Gök, 2016, s. 56-64). Buna göre tarihten sunulan bir kesitin tasvir edildiği kompozisyonlarda renk kullanımının genellikle siyah-beyaz ya da sepya renk tonunda olduğu görülmektedir. Pamukkale travertenleri ve Hierapolis Antik Kenti'ne ait tasvirler bir arada incelendiğinde Pamukkale travertenlerini betimleyen tasvirlerin dijital tekniklerle çok renkli olarak tasarlanması doğal karşılanırken yanı başındaki Hierapolis Antik Kenti'ne ait tasvirlerin de aynı teknikle oluşturulması tarihi kurguya aykırılık göstermektedir. Bu bağlamda seri numaralı anma blokunda Hierapolis Antik Kenti'nde bulunan taşınmaz kültür varlıklarının ağırlıkta olduğu görülmesine rağmen renk tercihinin Pamukkale travertenlerini öne çıkaracak biçimde çok renkli olarak düzenlendiği anlaşılmaktadır. Pul tasarımlarında hedef konu yalnızca taşınmaz kültür varlıkları olarak sınırlandırılmışken anma bloku ve ilk gün zarflarında ana temaya ek olarak Denizli Horozu ve bitki örtüsüne de yer verilmiştir.

Aynı coğrafyada yaşanmış iki önemli savaştan biri Troia Savaşı, diğeri ise Çanakkale Savaşları'dır. Çanakkale coğrafyası bu yönüyle dünya tarihinde yaşanmış iki önemli savaşa ev sahipliği yapmıştır (Körpe, 2015, s. 113-115). Gerek açık hava müzesi olarak gerekse arkeoloji bilimine sunduğu katkılarla tarihe ışık tutan Çanakkale, tarihin seyrine yön veren önemli olayların merkezinde yer almıştır. Bu bağlamda Truva Arkeolojik Alanı literatürde on katmanlı antik kent yapısı, Truva Atı ve on yıl kadar süren Truva Savaşı ile tanınmaktadır. "UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndeki Eserlerimiz-Troya" başlığıyla yayımlanan tasarımlarda ise on katmanlı antik kent ve Truva Savaşı sahnelerine yer verilmezken antik kalıntılar ile Truva Atı figürünün sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Öte yandan kompozisyonun bütününe hâkim olan sepya renk tonu, tarihî kurguya uygunluk açısından tasarıma önemli bir katkı sunmuştur.

Türkiye'nin UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde Dünya Mirası Alanı Olarak kayıtlanan toplam 21 miras alanı bulunmasına rağmen sadece dört miras alanı ile ilgili filatelik tasarımların yayımlandığı tespit edilmiştir. Pul emisyon programı ve yayımlanan UNESCO başlıklı filatelik tasarımlar bir arada değerlendirildiğinde mevcut tasarımların sayı ve içerik itibarıyla beklentiyi tam olarak karşılamadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla henüz hakkında filatelik tasarım bulunmayan konularla ilgili çalışmalar yapılması ve pul emisyon programı kapsamında "UNESCO Türkiye Kültürel Mirası" başlıklı bir seri çıkarılması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca bu serinin gerek FDC gerekse pul portföyü olarak hazırlanması ve tasarım sayısının artırılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Etik: Bu makalenin yayınlanmasıyla ilgili herhangi bir etik sorun bulunmamaktadır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve/veya yayınlanması ile ilgili olarak herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Yazım Süreci Yapay Zeka Kullanımı: Beyan edilmemiştir.

Ethics: There are no ethical issues with the publication of this manuscript.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors declared no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

Financial Disclosure: The authors declared that this study received no financial support.

Use of AI for Writing Assistance: None declared.

KAYNAKÇA

- Antepli, Ş. (2017). *İstanbul'un 100 pulu*. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. [Turkish]
- Bayvas, A. & Somuncu M. (2009). *Türkiye'nin dünya miras alanları koruma ve yönetimde güncel durum*. Ankara: Unesco Türkiye Millî Komisyonu. [Turkish]
- Bowen, G. A. (2009) Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27–40. [Crossref]
- Dağ, V. & Mansuroğlu, S. (2018). Pamukkale/Hierapolis Dünya Miras Alanı'nda ziyaretçi taşıma kapasitesinin belirlenmesi. *Mediterranean Agricultural Sciences*, 31(2), 107–115. [Turkish] [Crossref]
- Demirçivi, B. M. (2017). Göreme Millî Parkı ve Kapadokya kayalık bölgeleri'ne ilişkin UNESCO raporu değerlendirmeleri ve öneriler. *Turizm Akademik Dergisi*, 4(2), 91–106.
- Dünya Mirası Gezinler Derneği. (2010). *Dünya mirası seçilme kriterleri*. [Turkish] <https://www.worldheritagetravellers.com/dunya-mirasi-secilme-kriterleri/>.
- Gök, K. (2016). Fotoğrafın bulunuşu ve sonrasında oluşan teknik gelişmeler. *Yıldız Journal of Art and Design*, 3(1), 43–66. [Turkish]
- Hammersley, M., & Atkinson, P. (1983). *Ethnography: Principles in practice*. 3rd edition. London: Tavistock Publications.
- İSFİLA. (2023). *Türk pulları kataloğu 1863-2022*. İstanbul: İstanbul Filateli ve Kültür Merkezi A.Ş. [Turkish]
- Kıral, B. (2020). *Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi*. Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(15), 170–189. [Turkish]
- Kitantik. *Pamukkale turistik propaganda*. https://www.kitantik.com/product/1958-PAMUKKALE-TURIS-TIK-PROPAGANDA-X-10-SERI_1br9qfykzw3asty1t-vh?srsId=AfmBOooKrEzPs3DMgiRo7LFEh8fOq-9jQAgHPxXOCvJ0QYE6Uupnk88ZM. [Turkish]

- Körpe, R. (2015). Aynı coğrafyada iki savaş: Troia ve Çanakkale Savaşlarının karşılaştırılması. *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ*, 13(18), 131–160. [Crossref]
- Okunak, M. (2005). *Hierapolis kuzey nekropolü (159d nolu tümülü) anıt mezar ve buluntuları*. [Yüksek Lisans Tezi]. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Ozar, Y., Kesim, E. & Özgen, İ. (2024). *Vizyon 2050'nin içinde İstanbul'da geçmişin mirası, geleceğin imkânları*. İstanbul Planlama Ajansı.
- Ptt Filateli. (2015). *Pul emisyon tanıtma kağıtları ve özel gün, özel tarih damgalı zarflar*. Ankara: Değerli Kağıtlar Daire Başkanlığı.
- Ptt Filateli. (2024). *Pamukkale*. <https://www.filateli.gov.tr/urunler/pamukkale/365bfaec8f5d5a726b615e-31de92954d>. [Turkish]
- Pulhane. (1952). *Viyana baskılı posta serisinin 1 kuruşluk puluna 0,50 kuruş ek baskı (siyah ek baskı)*. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k195205.html>. [Turkish]
- Pulhane. (1953a). *Viyana baskılı dantelsiz posta serisi*. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k195303.html>. [Turkish]
- Pulhane. (1953b). *Efes turistik*. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k195306.html>. [Turkish]
- Pulhane. (1957). *Bergama kermes oyunları*. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k195704.html>. [Turkish]
- Pulhane. (1959). *Göreme turistik*. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k195911.html>.
- Pulhane. (1967). *Papa Paulus VI'nın Efes-Meryem Ana Evini ziyareti*. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k196712.html>. [Turkish]
- Pulhane. (1962). *Meryem Ana Efes turistik*. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k196208.html>. (Erişim Tarihi: 30.07.2024)
- Pulhane. (1966). *Tarihi eserler*. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k196606.html>. [Turkish]
- Pulhane. (1969). *Tarihi eserler 1969*. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k196901.html> Accessed on 17 Aug 2025.
- Pulhane. (1973). *Türkiye, İran ve Pakistan arasında kalkınma için bölgesel iş birliği*. <https://www.pulhane.com/PulSayfalari/p197305.html> [Turkish].
- Pulhane. (1974). *Tarihi eserler*. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k197402.html>. [Turkish]
- Pulhane. (1978a). *Geleneksel Türk evleri 1978*. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k197813.html>. Accessed on August 30, 2024.
- Pulhane. (1978b). *Truva turistik*. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k195614.html>. [Turkish]
- Pulhane. (1983a). *Avrupa Konseyi 18. sanat sergisi*. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k198309.html>. (Erişim Tarihi: 15.07.2024)
- Pulhane. (1983b). *Antik kentler II*. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k198318.html>. [Turkish]
- Pulhane. (1984). *UNESCO-İstanbul ve Göreme uluslararası kampanyası*. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k198401.html>. [Turkish].
- Pulhane. (1989). *Tarihi eserler 1989*. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k198902.html>. [Turkish]
- Pulhane. (1993). *Pamukkale'nin Korunması Kampanyası*. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k199303.html>. [Turkish]
- Pulhane. (1996). *Tarihi, sosyal ve kültürel varlıklarımız*. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k199616.html>. [Turkish]
- Pulhane. (2007a). *Anadolu uygarlıkları 2007 (Hititler)*. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k200703.html>. [Turkish]
- Pulhane. (2007b). *Mimar Sinan ve eserleri*. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k200719.html>. [Turkish]
- Pulhane. (2010). *Anadolu Uygarlıkları (Eski Tunç Çağı)*. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k201004.html>. [Turkish]
- Pulhane. (2011). *Kırkpınar Yağlı Güreşlerinin 650. yılı*. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k201115.html>. [Turkish]
- Pulhane. (2012). *Avrupa 2012 (Türkiye'yi ziyaret edin)*. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k201210.html>.
- Pulhane. (2015a). *Turizm*. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k201506.html>. [Turkish]
- Pulhane. (2015b). *UNESCO dünya mirası listesindeki eserlerimiz İstanbul*. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k201514.html>. [Turkish]
- Pulhane. (2016). *Turizm*. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k201617.html>. [Turkish]
- Pulhane. (2017). *UNESCO dünya mirası listesindeki eserlerimiz Denizli*. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k201727.html>. [Turkish]
- Pulhane. (2018a). *Tarihi çarşılar-Safranbolu çarşısı*. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k201807.html> [Turkish]
- Pulhane. (2018b). *UNESCO dünya mirası listesindeki eserlerimiz-Troya*. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k201823.html>. [Turkish]
- Pulhane. (2019a). *Doğal koruma alanları ve millî parklar*. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k201924.html>. June 11, 2024
- Pulhane. (2019b). *Göbeklitepe*. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k201905.html>. [Turkish]
- Pulhane. (2019c). *Arslanteppe Ören Yeri ve açık hava müzesi*. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k201930.html>. [Turkish]
- Pulko. (2022). *UNESCO dünya miras komitesi 40. oturum, İstanbul*. <https://www.pulko.com/urun/unesco-dunya-miras-komitesi-40-oturum-istanbul-anma-blogu-10-temmuz-2016-turkiye-cumhuriyeti-pul-koleksiyonu>. June 8, 2024
- Sarıdikmen, G. (2018). *Truva Atı*. *Z Dergisi*, 3, 94–101. [Turkish]
- Somuncu, M. & Yiğit, T. (2008, Ekim 16-17). *Göreme Milli Parkı ve Kapadokya kayalık sitleti dünya mirası alanı'ndaki turizmin sürdürülebilirlik perspektifinden değerlendirilmesi*. [V. Ulusal Coğrafya Sempozyumu],

- Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi, Türkiye. [Turkish]
- Sünnetçioğlu, S., Sünnetçioğlu, A., Özkök, F., Çarbuğa, Ü. (2019). Dokuz katmanlı troya mutfağı. *Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research*, 3(1), 17–34. [Turkish] [\[Crossref\]](#)
- Türkiye Cumhuriyeti Deventer Başkonsolosluğu. (2025). *Avrupa Posta İşletmecileri Birliği (PostEurop) pul yarışması*. <https://deventer-bk.mfa.gov.tr/Mission/ShowAnnouncement/413584>. [Turkish].
- UNESCO. (2022). *Graphical standards and logo toolkit*. https://www.unesco.org/sites/default/files/medias/fichiers/2023/10/outside_toolkit_20221129_eng.pdf?hub=424
- UNESCO 75.Yıl Türkiye Millî Komisyonu. (t.y.). *UNESCO dünya mirası listesi*. <https://www.unesco.org.tr/Pages/125/122/UNESCO-D%C3%BCnya-Miras%C4%B1-Listesi>. [Turkish]
- UNESCO Türkiye Millî Komisyonu. (2022). *UNESCO Türkiye millî komisyonu 2020-2021 faaliyet raporları*. Ankara: Grafik-Ofset Matbaacılık Reklamcılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. [Turkish]
- Uslu, G. (2023). *Homeros, Troya ve Türkler* (Çev. P. Y. Aydemir & C. Aydemir). Homeros Araştırmaları Enstitüsü [Turkish]
- Wach, E. & Ward, R. (2013). Learning about qualitative document analysis. The Institute of Development Studies and Partner Organisations. Report.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık. [Turkish]
- Yılmaz, M. (2015). *Türk dünyası kültürel mirası envanter çalışması*. Ankara: Ahmet Yesevi Üniversitesi Avrasya Çalışmaları Grubu. [Turkish]